

නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා භැඳෙන තැට් මූල පියවර

විකල්ත ප්‍රතිඵත්ත කෙන්ද්‍රයේ ත්‍රිඛාලායකි

නව ආණුච්‍රම ව්‍යවස්ථා තැඹෙන තැටි මුල් ජියවර

පුද්‍රාතන්ත්‍රවාදය සහ මැතිවරණ සහාය සඳහා වූ
අන්තර්ජාලීක ආයතනයේ (IDEA) ප්‍රකාශනයකින් සැකැසිණ.

සිංහල සංස්කරණය
තිතියු එක. ඩී. ප්‍රංව්‍යෝගී

විකුණු ක්‍රියාත්මි පෙන්දුයේ ක්‍රායනයකි

නව ආණ්ඩුතුම ව්‍යවස්ථා හැදෙන හැරී - මුල් පියවර

ප්‍රථම මුද්‍රණය : පෙබරවාරි 2016

ISBN : 978-955-4746-57-2

පරිගණක සැකකේම : වාක්‍ය රූ දුරකථනය : 011-2708377

මුද්‍රණය : ගේලෝචි ප්‍රක්රියා වර්ක්ස් දුරකථනය : 011-2329739

ප්‍රකාශනය : විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්දුය

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්දුය යනු ස්වාධීන දේශපාලන ප්‍රජාවාදීත්වයෙන් තොර සංවිධානයක් වන අතර විය මුළුක වශයෙන් රාජ්‍යකරණය සහ ගැටුම් නිරාකරණය හා සඩාදා ගැටුම් කෙරෙහි සිය අවධානය ගෙවුම් කරයි. 1996 දී විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්දුය පිහිටි වනු ලැබුයේ මහජන ප්‍රතිපත්තින් පිළිබඳව වූ කරිකාවන සඳහා සිවිල් සමාජයේ සක්‍රී දායකත්වය අත්ස්වාන වන ඔවට හා විය ගක්කීමත් කළ යුතුව පවතින බවට වන දැන් ව්‍යෝගී පෙරදුර කොට ගෙන ය. මහජන ප්‍රතිපත්තින් ව්‍යෝගීතාන්මක විමර්ශනයට හාජන කරන, විකල්පයන් හඳුනා ගන්නා හා එවා ව්‍යෝගීතා කරන පරියේෂණ හා බලපෑම් නිරිමේ වැඩසටහන් වෙනුවෙන් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්දුය කැපවී සිටී.

මිශ්‍යනය : 6/5, මෙයාර්ඩිස් පාර, කොළඹ 05.

දුරකථන : 011 2370803 / 4

ඛැක්ස් : 011 2370801 / 2

වෙබ් අඩවිය : www.cpalanka.org

ඊමේල් : info@cpalanka.org

පෙරවදන

ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම සම්බන්ධයෙන් ලොට පුරා පැවැත්වුණු පරියේෂණයන්ගෙන් පසු ලියැවී ඇති පොත් පෙළකි.

”නව ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා හැදෙන හැටි - මූල් පියවර” මෙහි එන කරුණු අප් රටට ද බෙහෙවින් පලදායක විය හැකි හෙයින් මෙසේ පරිවර්තනය විය.

ඒස්. ජ්. ප්‍රං.විභෙන්වා

09.02.2016

ව්‍යවස්ථා සම්පාදක ක්‍රියාවලිය

ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැබීමේ ක්‍රියාවලියෙහි ප්‍රතිඵලය යුත්ති සහගත පුළුල් සම්මතයක් වන බවට වගබලා ගැනීම ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන්ගේ අරමුණ ය. එය යුත්ති සහගත වන්නේ පුළුල් පිළිගැනීමෙන් හා ජාතියට අයිතිවීමෙනි. එහෙත් එම ගොඩ තැබීම දිගුකාලීන එතිනාසික සහ දේශපාලන ක්‍රියාවලියකි. එහෙයින් මතභේදාත්මක ය. විශේෂයෙන් උග්‍ර ගැටුම් පිළිබඳ සහ දිග් ගැසුණු සමාජ බෙදීම කාවදුණු අත්දැකීම ඇතිවිට ය. ක්‍රියා පටිපාටියේ සහ නිශ්චිත විකල්පයන්හි ප්‍රතිඵල යුත්ති සහගත වන්නේ ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැබීමේ මූලික අවස්ථාවේදීම ඔබ ගන්නා තීරණ අනුව ය. යහපත් ආරම්භයක් ගැනීමට ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන්ට උපකාරී වීමට මෙම පරිව්වේදයේ දී සංසදනාත්මක අත්දැකීම් දැක්වෙනු ඇතේ. එමගින් ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැබීම ස්වේච්ඡර ක්‍රියාවලියක් බව අවධාරණය වෙයි. මක් නිසාදී, එය රඟීන් රටට, කළාපයෙන් කළාපයට වෙනස් වන බැවිනි. ව්‍යවස්ථා කාරකයන් මුහුණ දෙන බරපතල අහියෝග යක් වන්නේ පද සම්බන්ධ ගැටුම් ය. එම ක්‍රියාවලිය වැඩි දියුණු කිරීමට නම් පුළුල් සහභාගිත්ව සැලසුමක් ඇතිකළ යුතු ය.

ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන්ට එය පටන් ගැනීම සඳහා දෙවිදියක තීරණ ගැනීමට සිදුවේ. පළමුව, ක්‍රියාපටිපාටික විභාලත්වය සම්බන්ධයෙනි. එනම්, ක්‍රියා මාරුග, ආයතන, රෙගුලාසි, කාල පරාසය සහ තීරණ ගැනීමේ වගකීම ගැන ය. දෙවනුව, අන්තර්ගතය සම්බන්ධයෙනි. ගැලුම් පැවති පසුබිමක දී යුත්ති සහගතභාවය මේ තීරණ දෙක මත රඳා පවතී. මේ පරිච්චේදයේ දී පෙළ යෙදුම ගැන අවධාරණය වේ. එය මෙසේ ආකෘති ගතකර ඇතේ.

- (අ) මෙම පරිච්චේදයෙහි ගැබූ වූ පොදු නිරික්ෂණයන් සහ මූලික උපකල්පනයන් හඳුනා ගැනීම.
- (ආ) ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ භාවිතය ගැන සාමාන්‍ය සෞයා බැලීමක් මත පදනම්ව, ගැලුම්කාරී තත්ත්වයන් සහිත ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම අනියෝගාත්මක වේ.
- (ඇ) යුත්ති සහගත ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමට ක්‍රියාපටිපාටි ප්‍රථිල් බව සම්බන්ධ විවිධ පැති සාකච්ඡා කිරීම.
- (ඇ) ඉහත සඳහන් කාර්යපටිපාටිය නිසා පැන නගින අන්තර්ගතය පිළිබඳ ගැටලු සාකච්ඡා කිරීම.
- (ඉ) මෙම මග පෙන්වන පොත භාවිත කරන ආකාරය හඳුන්වා දෙන අතර අනෙක් පරිච්චේදයෙහි ගැන ද විමසා බැලීමක් සිදුවේ.

ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම දැරු කාලීන ක්‍රියා පටිභාරියක් බව අර්ථ ගැන් වේ. එය ලේතිභාසික සිදුවීමක් හෝ ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත් කිරීමක් නොවේ. ඊට ඇතුළත් වන්නේ ආයතන පිහිටුවීම, ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ නිති රිති, එම ව්‍යවස්ථාවට තෙතික පිළිගැනීම ඇති කිරීම සහ එය ක්‍රියාත්මක කිරීම ගැනය.

1.2 පොදු නිරික්ෂණ

ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම, පුළුල් ලෙස අර්ථ ගත්වා ඇත්තේ දිගුකාලීන සහ එතිහාසික ක්‍රියාවලියක් ලෙස ය. එහි පියවර කිහිපයක් ඇත. එනම් :

- (අ) ව්‍යවස්ථා වෙනසක අවශ්‍යතාව ඇති බව සහ එහි විෂය පරාජය ගැන එකතුවීම.
 - (ආ) අදාළ මූලධර්ම යටතේ, ව්‍යවස්ථා හැදිම සහ කෙටුම්පත් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය බහුවිධ සහභාගිත්වය වෙනුවෙන් ආයතන, ක්‍රියා පටිපාටි සහ නීතිරිති සැකැසීම සහ අවශ්‍ය ව්‍යවහාර්ත අතුරු ක්‍රියාමාර්ග සැකැසීම.
 - (ඇ) ව්‍යවස්ථාවට නෙතික බලය දීම හෙවත් ස්ථීර කිරීම.
 - (ඈ) ස්ථීර කිරීමෙන් පසු ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අවස්ථාවය. එය ගැටු සහිත විය හැකි ය.
2. ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම බොහෝ විට මහා සැලැස්මක් හා සමස්තය යළි කෙටුම්පත් කිරීමක් විය. එහෙත් තිබෙන ව්‍යවස්ථාවක් සැහෙන අලුත් කිරීම් සහිතව ගොඩ නැගීම තවත් විකල්පයකි. 1990න් මෙහිට ව්‍යවස්ථා එසේ සැදිණ.
3. ව්‍යවස්ථා පාය ග්‍රන්ථයක් හදනවාට වඩා ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන් යෙදී සිටියේ සාධාරණ ව්‍යවස්ථානුකූල ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමට ය. ව්‍යවස්ථාවක් සාධාරණ විය හැක්කේ එය බහුමාන වීමෙනි. රේට පහත සඳහන් කරුණු අතුළත් වේ.
- ★ නෙතික සාධාරණත්වය - ලබා ගැනෙනුයේ අදාළ නෙතික ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රමිති හා සාරධර්ම වලිනි.

- ★ දේශපාලන සාධාරණත්වය - පිළිබුම් වන්නේ ව්‍යවස්ථා සම්මත කරන බහුවිධ හා සාමූහික ජනතාවගේ ස්වාධීන ස්මෙරි හාවයෙනි.
- ★ සඳාවාර සාධාරණත්වය ඇතුළත් වන්නේ ව්‍යවස්ථාව සමග රැඹුමයේ සඳාවාර පදනම වූ අනෙකානාය සාරධිරුම බෙදා හදා ගැනීමේ සම්ප සබඳතාවෙනි. තවද ව්‍යවස්ථාවෙන් රාජ්‍යය කුළ සමාජ සංඝිතයාව, ක්ෂමා හැඳුනය, සඳාවාර ජව ගැන්වීම ආදිය අරමුණු කළ හැකි ය.
- ★ ආ.නු. ව්‍යවස්ථාවක් සාදන ක්‍රියාවලියම එහි සාධාරණත්වයට පිටිවහලක් විය හැකි ය. ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාත්මක වන විට එහි සාධාරණත්වය වර්ධනය වී පුළුල් ගොරවයක් ඇතිවිය හැකි ය. ව්‍යවස්ථාව ගොඩ නැගෙන ක්‍රියාවලිය සහ එහි සැබැං අන්තර්ගතය ව්‍යවස්ථාවේ නීත්‍යනුකූලනාවයට හේතු වේ. එහෙත් ගැටුම් සහිත සමාජයන්හි ඒ දෙකටම අනියෝග එල්ල වේ. රට සාර්ථකව මුහුණ දී අනියෝගයන්ට ප්‍රතිචාර දැක්වීමෙන් ම සාධාරණ ව්‍යවස්ථාවක් ගොඩ නැගිය හැකි ය.

2.1 මූලික උපකල්පනයෝ

- ★ පෙළ යෙදුම සහ එහි අභ්‍යන්තර බලයේ වලනය අතිශය වැදගත් ය.
- ★ දෙපසට බෙදුණු හා ගැටුම්වලින් සසල වූ සමාජයන්හි ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ අරමුණ වන්නේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ප්‍රතිඵලයන්ට සහායදීම ය.

- ★ සමාජමය විවිධත්වය එනම් සමරුපී දේශපාලනයෙන් දෙපසට බෙදි තිබීම ප්‍රධාන අභියෝග යකි. එහෙත් ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවේ පරමාර්ථය සහ එහි හාවිතය සඳහා එම අභියෝගය ජයගත යුතු ය.
- ★ ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා සාධකයක් වන්නේ, රාජ්‍යය තුළ සහ බැහැරීන් වෙනස් කිරීමේ බහුවිධ නියමුවන් මතුවීම ය.
- ★ ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම හට ගන්නේ කළුන් ඒ සම්බන්ධ පුරුදේදක් ඇති ව්‍යවස්ථා සංක්‍රාන්තියක් සහ පාලනයක් ඇති රාජ්‍යයන්හි ය. කිසිම වරදක් සිදු වී තැනි තැනක එය තොහට ගනී.
- ★ ගැටුම් නිසා විපතට පත් රාජ්‍යයන් රට තුළ ප්‍රව්‍යේඛ ගැටුම් හෝ ප්‍රශ්නාත් ගැටුම් (එනම් සැබැඳු ගැටුම නීම වූ පසු) නිසා වෙනස් වීමේ ගතිකත්වයෙහි නිරත විය හැකි ය. බොහෝ ලෝක ප්‍රකට ප්‍රව්‍යේඛ ගැටුම් රාජ්‍යයන් තුළම ඇතිවිය හැකි ය.
- ★ ලෝක ප්‍රවණතා සහ ලෝක ව්‍යාපේක ව්‍යවස්ථානුගත හාවයන් ප්‍රජාතන්ත්‍රීයකරණයක් කෙරෙහි ගොමුවීම ගැන සිතා බැලිය යුතු ය.

2.3 ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම පිළිබඳ හාත්පස දැක්ම

ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ හාවිතය රටින් රටට හා කලාපයෙන් කලාපයට වෙනස් ය. ලතින් ඇමරිකා කලාපයෙහි එම හාවිතයට, අප්‍රිකා, ආසියා කලාපවලට සහසමහර යුරෝපා රටවලට වඩා පැරණි ය. නිදුසුනක් ලෙස කොස්ටාරිකා බොලීවියා රටවල ව්‍යවස්ථා තැනුණේ 1825 සහ 1826 දී ය.

1990 කාලය තුළ දකුණු ඇමරිකා ව්‍යවස්ථා නැවත ලියැවීණි. නිදසුනක් ලෙස, කොලම්බයා, පැරුගලේ සහ පීරු යන රටවල එසේ සිදුවිය. ආරජන්විනා, උරුගුලේ රටවල සංගේධන ඇති විය. ඉක්වදෝරය, බොලිවියාව දෙරවේ අවුරුදු දහයක් තිස්සේ වරින් වර අලුත් විය. ප්‍රාජ් සහභාගිත්වය සහ විවිධ කණ්ඩායම් දායකවීම නිසා නව ව්‍යවස්ථා කළින් ව්‍යවස්ථාවන්ට වඩා සාධාරණ විය. සමහර දකුණු ඇමරිකා රටවල අහිතකර ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිපාදන වෙනස් වූයේ සමාජ දේශපාලන ව්‍යාපාර ප්‍රජාතන්ත්‍රීය අණ්ඩුවලට ඇතුළත්වීමෙනි. අනික් අතට තැගෙනහිර යුරෝපයේ නව ව්‍යවස්ථාවන්ට මග පැදුණේ පාර්ලිමේන්තු බහුතරය නිසා ය. හංගේරියාවේ 1989 සහ බල්ගේරියාවේ 1989-91 සංගේධන තිසා කළින් පැවති කොමියුනිස්ට් පාලනය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජවාදී වෙනසකට පත්විය. සන්නද්ධ කණ්ඩායම් සහ දේශපාලන බලවේග නිසා අප්‍රිකාවේ ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම ඉක්මන් විය. උදාහරණ මෙසේ ය: ඇංගෝලා, බුරුන්ච්, වාචි, කොංග්‍රස් ජනරජය, එතියේපියාව, මොසැම්බික, නම්බියාව, නයිජර, නයිජේරියාව, දකුණු අප්‍රිකාව, සුඩානය සහ උගන්ඩාව යන රටවල් ය. එහෙත් කෙන්යා, සැම්බියා, සිම්බාබ්වේ යන රටවල සම්මත අන්තර්ගතය නිසා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමක් වෙත පිවිසිණ.

අපේක්ෂිත පරමාර්ථ වූ ආර්ථික සංවර්ධනය,
ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ කාමය ව්‍යවස්ථාවකින්
සම්ඛ්‍යක් ලබාගත නොහැකි ය. ව්‍යවස්ථා ඉඩේ
ක්‍රියා නොකරයි. ව්‍යවස්ථාව මග පෙන්වන අතර
නායකයන් පුරවැසියන් ඒ අනුව ක්‍රියාත්මක
විය යුතු ය. මෙසේ ක්‍රියාත්මකවීමට කැපවීම

ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම ලෙස මෙහිදී හැඳුන්වේ.
ලැබේ ඇති අත්දැකීම් අනුව, ඉතා වැදගත්
කෙටිකාලීන අවශ්‍යතාවන්ට පටහැනි දිගුකාලීන
සම්පාදන ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන් විසින්
සම්මත තොකරනු ඇත. බොහෝ ප්‍රායෝගික
කාර්යධිරයන් ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය කරන්නේ
කෙටිකාලීන අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට ය. එහෙත්
අතුරු හා සංතුන්තික උපක්‍රම මතින් දිගුකාලීන
අරමුණු ඉටුකර ගනු ඇත.

2

ව්‍යවස්ථා සම්පාදකයන්ට හමුවන අභියෝග

අභියෝග දෙකකි

(අ) පැතිරුණු ප්‍රචණ්ඩ ගැටුම් පැවති සමාජයක ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම සඳහා අවශ්‍ය දේශපාලන හා ආයතනික ගක්තිය හින්වීම.

(ආ) එම විශේෂ පසු බිමේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලෙස ගැටුම් නිවාරණය සඳහා ව්‍යවස්ථාවක් ගොඩ නැගීම.

2.1 ප්‍රචණ්ඩ ගැටුම් නිසා එල්ලවන අභියෝග

සැම සමාජයකම ගැටුම් ඉස්මතු වී පෙනෙන ලක්ෂණයකි. සමාජමය කණ්ඩායම් හා පුද්ගලයන් අතර වූවමනාකම්වල ගැටුම් කළමනාකරණයට ව්‍යවස්ථා යොදා ගැනෙනියි උපකල්පනය වේ. එසේ කළ හැක්කේ සාධාරණ නීතිරිති සහ අපක්ෂපාත ආයතන මගිනි. ව්‍යවස්ථාමය විසඳුමක් දීමට නම් එම ගැටුම්වල ස්වභාවය හා වර්ගය පිළිබඳ නිවැරදිව තෝරා බේරා ගත යුතු ය. ප්‍රචණ්ඩත්වය ගැටුමේ විශේෂ වර්ගයක් ලෙස සැලකේ. ප්‍රචණ්ඩ ගැටුම්වල යෙදුණු අය පවා ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමට හඳුන් කරගත යුතු ය. සමහර විට පැහැදිලි හමුදා

ජයග්‍රාහකයු නොසිරිය හැකි ය. සාම ගිවිසුම් ඇතිවන කළේහි විරුද්ධ කණ්ඩායම් සහ සන්නද්ධ කැරලි කරුවන්ද ව්‍යවස්ථා වෙනස්කම් අපේක්ෂා කරනු ඇත. අභ්‍යන්තර ගැටුම් නිසා කළාඩිය වශයෙන් දේශපාලන ආධාර, පුහුණුව, අව් ආයුධ දෙන තත්ත්වයෙන් ජනනය වෙති. පසුගිය කාලයේ කොළඹියාව, කොංගෝ ජනරජය, නේපාලය, ශ්‍රී ලංකාව, සුඩානය යන රටවල ගැටුම්වලට ව්‍යවස්ථා විසඳුම් සඳහා සාකච්ඡා කිරීමට සාම්ප්‍රදායික ද්විපාක්ෂික ගනුදෙනු ඉක්මවා වෙනත් අසමාන කණ්ඩායම් සමග ද සාකච්ඡා පැවැත්විණ.

ප්‍රවණ්ඩ ගැටුම් බලය සම්බන්ධ ආයතනවලට බොහෝ සෙයින් අහිතකර ලෙස බලපායි. පශ්චාත් ගැටුම් එකගතා සමග කොළඹියා, අංගෝලා, මොසැම්බික් යන රටවල විධායක බලතල මධ්‍යගත වූ ආණ්ඩු නිර්මාණය විය. එම විධායක බලතල මගින් හඳුසි නීතිය ප්‍රකාශ කිරීමද, සාම ගිවිසුම්වලට එළඟීමද සිදුවිය. ගැටුමේදී උග්‍ර මානව අයිතිවාසිකම් උල්ලාසනයන් නිසා සංහිරියා ප්‍රයත්නයන්ට බාධා පැමිණිණ. කාමලේජ සහ රුවන්ඩා වර්ග සාතනයන් ගෙන් පසු ප්‍රතිසන්ධාන ක්‍රියාවලිය ගැන බරපතල සැක ඇති වූයේ හදුනා ගැනීමේදී දේශපාලන මැදිහත්වීම නිසා ය. එහිදී රට වැසියන්ගේ ආරක්ෂාවට හෝතික ක්‍රියාමාර්ග ගැනිණ.

පැතිරැණු ප්‍රවණ්ඩත්වය නිසා ආණ්ඩුවේ සහ ආයතනික ගක්තිය දුබල වෙයි. එයින් රටේ සම්පත් හා සුදුසුකම්ලත් පරිපාලකයන් පලවා හරිනු ලැබූ නිසා ය. එවැනි අවස්ථාවක දී රටේ ජනතාවට අත්‍යවශ්‍ය දේ නොලැබේ යාමත් දුබලයන් වඩාත් අමාරුකම්වලට මුහුණ පැමත් සිදුවනු ඇත. ස්වභාවික ආපදා ආදිය නිසා තවත් දිලිංකමට ගොදුරු වීමෙන් ප්‍රවණ්ඩ ගැටුම් යළින් මතුවිය හැකි ය.

- ★ එවැනි පසුබීමක් යටතේ අවස්ථා දෙකකින් ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම සැලසුම් කළ හැකි ය:
 - (i) අතුරු හෝ සංකාන්තික සැලස්මක් යෙදීම, එහිදී ස්ථාවරත්වය හා සාමය ඇති කිරීම අරමුණු කළ යුතු ය.
 - (ii) දිගුකාලීන ආයතන සැලස්මක් කෙරෙහි දැඩි අවධානය යොමු කෙරෙමින් ව්‍යවස්ථාව මතුවීමට සැලසීම.
- ★ ප්‍රවශ්‍යාචන්ත්වය වැළැක්වීමේ ව්‍යවස්ථා විසඳුම් හඳුනා ගන්නා අතර ම, අනෙකුත් ගැටුපු කෙරෙහි ද යොමුවිය යුතු ය. එනම් දූෂණ ක්‍රියා, වගේමේ ආණ්ඩුවක් සහ මානව අයිතිවාසිකම් පුළුල් ලෙස කඩ කිරීම.

2.2 ජනතාව ඉල්ලන්නේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයයි

යුක්තිමත් ව්‍යවස්ථාවක වැදගත් ලක්ෂණය වන්නේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයයි. සමාජමය ගැටුම් වැළැක්වීම උදෙසා අවශ්‍ය ක්‍රමවේදයක් ලෙස එය ව්‍යවස්ථාගත විය යුතු බව අවධාරණය වෙයි. අවම මට්ටමේ අර්ථ ගැන්වීම අනුව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යනු සියලු පුරවැසියන්ගේ සමානත්වය සහ ආණ්ඩුකරණයේ දී ඔවුන්ගේ පලදායි සහභාගිත්වය සි. එය ලබාගත යුත්තේ ආණ්ඩුවේ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට සහභාගිවීමට හා නියෝජනයවීමට අවස්ථා සැලසීමෙනි.

බොහෝ දේ පෙළ යෙදුම මත රඳා පැවතියද, විශේෂ ආයතනික සැලසුම් හා ක්‍රියාපරේපාටි තිබිය යුතු ය. එසේ අවශ්‍ය වන්නේ මානව අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමටත් නිල තොරතුරු ලබා ගැනීමටත් ය. තවද දේශපාලන, පරිපාලන සහ ආර්ථික බලය විමධ්‍යගතවීම හා ව්‍යවස්ථාදායක විධායක බල සම්බන්ධය

විමසීමටත් ය. මුල් අවස්ථාවේදීම එම ආයතන සැලසුම් කිරීමේ අනියෝගයට පහත සඳහන් කරුණු ද ඇතුළත් වේ.

- ★ ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම ආරම්භයට අවශ්‍ය ප්‍රජාතනත්ත්වය ආයතන හිගවීම.
- ★ එම ක්‍රියාවලියට අවශ්‍ය නියෝජනය සඳහා අවශ්‍ය වූ මැතිවරණ ක්‍රමයක් ගැන සැලකිය යුතුවේම. තෝරා ගැනීම් සම්බන්ධ අලුත් ගැටුම් ඇතිවිය හැකි ය.
- ★ ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම සම්බන්ධ ආයතන නියෝජනය සඳහා තෙනතික සැලැස්මක් අවශ්‍යවේම, මෙම ආයතනයන්හි තීරණ ගැනීමේ ප්‍රජාතනත්ත්වය ක්‍රියාවලියට අඩු අවධානයක් යෙදීම.
- ★ සමහර විට අනිතයේ අන්තර්නොමතික පාලනයේ යෙදුණු පැරණි මුර බල්ලන් ප්‍රජාතනත්ත්වය ව්‍යවස්ථාවක් ගොඩ නැගීමේදී තමන්ගේ පාලනයෙන් විපත්ව පත්වුවන්ට කිසිම සහනයක් නොදීමේ කොන්දේසි ඇතුළත් කළ හැකි ය. එවැනි ගනුදෙනු ප්‍රතිපත්ති විරහිත මෙන්ම අයුක්ති සහගත ය.
- ★ ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමට ජන වරමක් ලබා ගැනීමට හෝ අලුත් ව්‍යවස්ථාවක් සම්මත කිරීමට මැතිවරණය පුරුව අවශ්‍යතාවක් වශයෙන් සැලකීම සාර්ථක වයවස්ථා ගොඩ නැගීමකට සම්බන්ධ විය හැකි ය. එහෙත් අවදානම ඇත්තේ ප්‍රජාතනත්ත්වය කරණය වටහා ගන්නේ මැතිවරණ තරගයේ අංශයක් වශයෙන් වීම ය. එහෙත් එය බෙහෙවින් සංකීරණ ක්‍රියාවලියක් තිසා දේශපාලන කරුණු ගැන එකතා ලබා ගැනීම බහුවිධ කණ්ඩායම් සමග කළ යුතුය.
- ★ ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ ප්‍රජාතනත්ත්වය ක්‍රියාවලියට ඔවුන් සහභාගි වීමට කැමති වුවද අවසාන ප්‍රතිඵලය ප්‍රජාතනත්ත්වාදය

විය යුතු බවට එම ක්‍රියාකාරීන් කැප නොවිය හැකි ය. ප්‍රජාතන්ත්‍රීය කරණය බලය ලබා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියක් ලෙස මිස, ආණ්ඩුව ජනතාවගේ පාලනයට යටත් විය යුතුය යනු ඔවුන්ගේ අදහස නොවිය හැකි ය.

- ★ ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ නිරතවූවන් වටහාගත යුතු කරණක් වන්නේ විවිධ දේශපාලන ක්‍රියාකාරීන් ඔවුන් අපේක්ෂා කරන දේ නව ආයතනයක් තුළ පිහිටුවීමට උත්සාහ කළ හැකි බව ය. එය නව ආයතනවල ප්‍රජාතන්ත්‍රීය පැවැත්මට තර්ජනයක් වන්නේ අවශ්‍යකාවන්හි ගැටුමක් ඇතිවන නිසා ය.
- ★ මෙම ක්‍රියාවලිය තනි දේශපාලන පක්ෂයක් හෝ කණ්ඩායමක් යටත් සිදු වුවත් ප්‍රජාතන්ත්‍රීය කරණය අපේක්ෂා කළ යුතු දෙයයි. බලයේ සිටින පක්ෂයේ ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත රට ඇතුළු වුවහොත් සමස්ත ක්‍රියාවලියම අවදානමකට ලක්වනු ඇතේ.

ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ දී ප්‍රජාතන්ත්‍රාවදී පැවැත්ම මගින් රට ප්‍රදානය කළ හැකි දේ බොහෝ ය. ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන් ප්‍රජාතන්ත්‍රීය කරණය ආර්ථික සංවර්ධනය සමග බද්ධ කිරීම අදහස් කරන්නේ නම් මෙවැනි ප්‍රශ්නයක් උද්ගත වේ. එනම් ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම දුර්පත්වන්ට ආධාර කරන්නේද? පිළිතුර අලුත් දේශපාලන, සමාජ හා ආර්ථික සඛෙධනා අනුව විය හැකි ය. ක්ෂණික ගැටුලුවලට විසඳුම් සොයනවාට වඩා එම දුක්ග තැන්විලිවල මූල හේතුව ගැන දිග කාලීන විසඳුම් කෙරෙහි යොමුවීම වඩා යෝග්‍ය ය.

3

ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලියට යොමුවන අහියෝග

එම ක්‍රියාවලිය ආරම්භක වකවානුව පොරොන්දු හා අලුත් පටන් ගැනීම්වලින් පිරි පවතී. එසේම සාමාන්‍ය දේශපාලනය ඉක්මවා ගොස් ආණ්ඩුවක ප්‍රතිපත්ති හා මූලධර්ම සහතික කිරීමට ජනතාවට ලැබෙන අවස්ථාවකි. තවද එය ගැටුම් විපරිවර්තනය කිරීමේ පූජල් ක්‍රියාවලියක් හෙවත් ප්‍රජාතන්ත්‍රීයකරණයක් බවටද හඳුනා ගැනේ. එම ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ මතුවන ප්‍රශ්න මෙසේ ය.

- වෙනස් කිරීමේ විෂය පරාසය
- අනුරුදු සහ සංක්‍රාන්තික උපකුම හාවිතය
- සංක්‍රාන්තික යුක්තිය පිළිබඳ ගැටලු
- ක්‍රියාවලියේ දී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී නියෝජිතත්වය
- පොදු ජන සහභාගිත්වය
- බාහිර ක්‍රියාකාරකයන්ගේ ණම්කාව

3.1 වෙනස් කිරීමේ විෂය පරාසය

තිබුණ ව්‍යවස්ථාව වෙනුවට අලුත් එකක් කෙටුම්පත් කිරීමේ මහා සැලැස්මක් ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන්ට තිබිය හැකි ය. එබදු සැලැස්මක් මගින් නව ආණ්ඩු කුමාංක පරිපාලය ස්ථාපනය වෙයි. රෝ වෙනස් වූ සමහර අවස්ථාවන්හි කුමාංකිත සැලසුමක් මගින් තිබෙන ව්‍යවස්ථාව පිළිවෙළින් සංශෝධනය කෙරෙමින් නව ව්‍යවස්ථාවකට පැමිණිය හැකි ය. ගැටුම්කාරී හෝ එකාධිපති අත්දකීම් නිසා අතිතයෙන් මිදිමේ අවශ්‍යතාව ඉදිරිපත් විය හැකි ය. දකුණු අප්‍රිකාවේ ඇපාතයිඩ් නිතියෙන් කළ ජාතිකයන් නිල වශයෙන් වෙන් කිරීමත්, කාමලෝජය, රුවන්ඩා රටවල වර්ග සාතනය නිල වශයෙන් ප්‍රකාශ කිරීමත් නිසා තුළුරු අතිතය සහමුලින් ම ප්‍රතිශේෂ්ප කිරීම ගැන පැහැදිලි උදාහරණ වෙයි.

ඉරාකයේ පැවති රෝමය භමුදාමය වශයෙන් පරාජයට පත් කෙරිණි. ව්‍යවස්ථා ගොඩනගීම අතිතයෙන් මූලමතින් ම වෙන් වීමක් බව පැහැදිලිව පෙන්විය තොහැකි නම් සංකේතාත්මකවත් එස් විය යුතු ය. එහි දී විෂය පරාසය වෙනස් කිරීම යනු අනිවාර්යයෙන් ම රාජ්‍ය ආයතන යළි පිහිටුවීමක් විය යුතු ය. ඇශ්‍යනිස්ථානයේ දී එතිභාසික හේතු මත මේ තත්ත්වය අසාර්ථක විය.

රෝ පටහැනිව, එකාධිපති පාලනය, ගැටුම්කාරී නිසා වෙනස් කිරීමේ ස්වභාවය අතිත සම්ප්‍රදායන් වෙත හැරුණු අවස්ථා ඇත. ඉන්දුනීසියාව එහි ප්‍රතිසංස්කරණ වකවානුවේ දී 1945 ව්‍යවස්ථාවට ආපසු ගොස් එහි 'පංචිල' ප්‍රතිපත්තිය පිළිගැනීමෙන් අතිතය බැඳුර කරනු වෙනුවට තැවිකරණයට පත් කළේ ය.

කෙන්යාවේ 1997 එකගතාවකට පැමිණියේ සම්පූර්ණ ව්‍යවස්ථා වෙනසක් අවශ්‍ය බවට ය. අදහස් ගොනු කිරීමටත්,

ව්‍යවස්ථාවක් කෙටුම්පත් කිරීමටත් කොමිසමක් පිහිටුවන ලදී. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගෙන්ද, විවිධ කණ්ඩායම නියෝජිතයන්ගේ න් ද සමන්විත ජාතික සම්මුති සභාවක් 2004 දී පිහිටුවා කෙටුම්පත ගැන සාකච්ඡා පැවැත්වීම. මේ කාලයේ දී ආණ්ඩුවේ ස්වභාවය කුමක් විය යුතුද යන්න ගැන මතහේදාන්මක අදහස් පැන නැගිණ. එහි ප්‍රතිඵලය වූයේ සමහර පක්ෂ එම කාර්යයෙන් ඉවත් වීම ය. අනතුරුව ආණ්ඩු පක්ෂය ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතට වෙනස්කම් ඇතුළු කළේ ය. අර්ධ ජනාධිපති කුමය පූර්ණ ජනාධිපති කුමයකට පත් කළේ ය. එම කෙටුම්පත ජනමත විවාරණයකට යොමු කැරිණ. 2005 නොවැම්බර හි දී ජනමත විවාරණයේ දී 58%ක බහුතර ජන්දයෙන් කෙටුම්පත ප්‍රතිකේත්ප විය. 2008 දී උග්‍ර මැතිවරණ ප්‍රවණ්ඩ ක්‍රියාවලින් පසුව අනර්ස සන්ධාන ආණ්ඩුවක් බලය බෙදා ගැනිණ. ඔවුන්ගේ න්‍යාය පත්‍රයේ ප්‍රමුඛ වූයේ ප්‍රවණ්ඩත්වය වැළැක්වීමයි. ව්‍යවස්ථාව වෙනස් කිරීම තවත් අංශයක් විය. ගැටුම්කාරී ප්‍රශ්නවලට විසඳුම් සෙවීමට අවශ්‍ය කමිටුවක් පිහිටුවන ලදී. එමගින් යළිත් අර්ධ ජනාධිපති කුමය යෝජනා විය. එහෙත් සේවාවන් සහ ආයතන විමධ්‍යගත විය. අනතුරුව පැවති ජනමත විවාරණයෙන් නව ව්‍යවස්ථාව සියයට 70කින් සම්මත විය.

ව්‍යවස්ථා වෙනසක් ඇති කිරීමේ එකම මාවත ඇති කළ හැක්කේ පාර්ලිමේන්තුවටයි. එහි තිබෙන වාසිය වන්නේ ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන්ට ඒ සඳහා අප්‍රත් ආයතන පිහිටුවීම අවශ්‍ය නොවීම ය. එසේ ම පාර්ලිමේන්තුවට සංකාන්තික වටාපිටාව ද ඇතිකළ හැකි ය. කෙසේ වූවත් ඒ මගින් සිදුවිය හැකි සීමා කිරීම තුනක් දැකිය හැකි ය. පළමුවැන්න, ඔවුන්ට පාර්ලිමේන්තුව ගැන ඇති ආයතනික ලැදියාව ය. සිය ආයතනයේ ආධිපත්‍යය පවත්වා ගනිමින් බලය කැටිකර ගැනීමට උන්නද විය හැකි ය. දෙවැන්න,

පාර්ලිමේන්තුව සමන්විත වන්නේ දේශපාලන පක්ෂවලිනි. බොහෝ විට එම පක්ෂවල අභ්‍යන්තර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තැත. ආධිපත්‍යය දරන්නේ සූළු පිරිසකි. ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ දී ප්‍රධාන කරුණු සම්බන්ධයෙන් බලවත් එහෙත් සූළු පිරිසක් තීරණ ගත හැකි ය. තුන්වැන්න එම පක්ෂ වෙන වෙනම මැතිවරණ පටිපාටිය ගැන තම පක්ෂයේ ව්‍යවමනාව පෙරදුරි කරගනු ඇත.

3.2 අතුරු විසඳුම්

ගැලුම්වලින් භානියට පත් වූ හෝ දිග්ගැසුණු අර්ථය පැවතුණු සමාජයක ඒ ආසන්න කාලය ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමට තුපුදුසු විය හැකි ය. මෙහි දී වෙනස්විය හැක්කේ අතිතයෙන් විකෙන් වික හෝ වෙනස් වීමෙනි. ඒ සඳහා අතුරු විසඳුම් හෙවත් සංක්‍රාන්තික පියවර ගත හැකි ය. ඒ සඳහා,

- (අ) ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නාන් විසින් අලුත් තෙතික භා දේශපාලන වෙනස්කම්වලට යාමේ දී අතිතයෙන් සෑපු ලෙස කැඩී බිඳී වෙන්වීමට ඉඩ නොතැබීම යෝගා ය.
- (ආ) නව ව්‍යවස්ථාවකට මග පැදෙන ස්ථාවර තත්ත්වයට ඉඩ සැලසීය යුතු ය.

3.3 සංක්‍රාන්තික යුක්තිය

ගැලුම්කින් පසුත් තදබල බෙදීම් පවත්වා ගැනෙන සමාජයක ව්‍යවස්ථා සංස්කෘතියක් ඇති කිරීමේ දී ඇතිවන ගැටුවලට මූහුණ දීමට සංක්‍රාන්තිය සාධාරණත්වය බෙහෙවින් උපකාරී වෙයි. ඒ සඳහා පහත සඳහන් අවස්ථා සැලකිල්ලට ගත යුතු ය.

අතිතය සමග අප ගනුදෙනු කළ යුත්තේ කෙසේ ද? අතිත පිඩික පාලකයන් සහ අපරාධකරුවන් සමග එක්ව පවතින්නේ කෙසේ ද? ගැටුමෙන් අනතුරුව සමාජයේ තවමත් පවතින විරෝධයන් සංසිද්ධුවන්නේ කෙසේද? එහම්, අතිත පාලකයන්, සටහෙහි නිරත වූවන්, මානව අයිතිවාසිකම් උල්ලංසනයන්ට ගොදුරු වූවන් සහ මුළුන්ට සහානුකම්පාව දක්වූවන් මුළුන්ගේ පවුල්වල සාමාජිකයන්, හිතවතුන්, සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරීන් සහ සංවිධාන ආදිය සම්බන්ධයෙනි. එම සංසිද්ධුවීම සඳහා ජනතාව තුළ පවතින කේපය සහ මානසික තිගැස්ම බැහැර කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් අවශ්‍ය වේ. එසේ ම ආයුක්තියට බිජි වූවන් එසේ වීමට සේතු වූ එත්තිහාසික සාධක එළිදරවු කළ යුතු ය. සංහිදියාවට අවශ්‍ය අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් ලෙස අපරාධ හා උල්ලංසණයන් ගැන සාධාරණ යුක්තිය ඉටුවිය යුතු ය. ප්‍රායෝගික ගැටුපුව වන්නේ රට කොටස්වලට කඩන්නේ නැතිව මුළු සමාජය ම පුනරුත්ථාපනය කරන්නේ කෙසේද යනුයි. විශේෂයෙන් ම පැහැදිලි ජයග්‍රාහකයකු නැතිව ගැටුම කළ ඉකත් වී සාකච්ඡාවෙන් එකතාවකට පැමිණීමේ දී එම ගැටුපු මතුවන හෙයිනි.

3.4 බහුවිධ සහභාගිත්වය සහ නියෝජනය

ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ දී විවිධ වූ බොහෝ දෙනාට රට සම්බන්ධවීමට ඉඩ සැලසීම පරමාර්ථ සාධනයකි. ක්‍රියාවලියේ යුක්තිමත්භාවය ඔජ්ජු වීමට එය න්‍යායික වශයෙන් ද වැදගත් වෙයි. ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීම ස්ථීරසාර වීමත්, බොහෝ දෙනා විසින් පිළිගනු ලැබේමත් නිසා එහි දේශපාලන අධිෂ්ථානය එය ක්‍රියාත්මක වීම කෙරෙහි බලපාන බැවින් කළ පැවැත්ම ගැන ද විශ්වාසය තහවුරු වෙයි. එම ක්‍රියාවලිය ප්‍රජාතනත්ත්වාදී සහභාගිත්වය අප්‍රේස්ජා කරන ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නේ

හසිගතව කෙටුම්පත් කොට ප්‍රකාශ කිරීම ප්‍රතිශේප කරති. නේපාල ව්‍යවස්ථාව එබඳ පුළුල් සහභාගිත්වයෙන් ගොඩනගැනීම්.

තෝරාගැනීමේ නිදහස සහිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීම, ආයතනික සහ කාර්ය පටිපාටික වශයෙන් දෙයාකාරය, ආයතනික ක්‍රමවේදය, ජාතික සංවාද මණ්ඩප වශයෙන් දකුණු අප්‍රිකා ව්‍යවස්ථාව උදෙසා බෙහෙවින් යොදා ගැනීණ.

ව්‍යවස්ථාව සම්මුතියක් මගින් ද මේ කාර්යය කළ හැකි ය. එම සම්මුතියට තෝරා ගනු ලැබීමෙන් හෝ පත් කරනු ලැබීමෙන් මණ්ඩලයක් බවට පත් කොට ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත් කිරීම, පුළුල් එකතාව ලබාගැනීම සහ කතිකා කිරීම රේ පැවරේ. එය ‘ව්‍යවස්ථා සහාවන්’ එනම් ව්‍යවස්ථා හැඳීම පරමාර්ථ කොට තෝරාගනු ලැබූ සහාවන් වෙනස් ය. 1972 ශ්‍රී ලංකා ජනරජ ව්‍යවස්ථාව හයුණේ පාර්ලිමේන්තුව ව්‍යවස්ථා සහාවක් ලෙස ක්‍රියා කරමිනි. ප්‍රංශ ව්‍යවස්ථා සැදී ඇත්තේ මේ ක්‍රමයට ය.

එම ක්‍රමයෙහි මූලික ගැටලුව වන්නේ නියෝජනයේ ස්වභාවයයි. බොහෝ විට බලයේ සිටින දේශපාලන පක්ෂය නියෝජනය වීමේ දී ද ආධිපත්‍යය දරයි. එය පුළුල් සංවාදයට බාධාවකි. මිට විසඳුමක් වශයෙන් ‘මැතිවරණ ක්‍රමය’ යොදාගත හැකි ය. එවිට නියෝජනයේ විවිධත්වය නිසා ව්‍යවස්ථාවේ පරමාර්ථ සහ ප්‍රමාණය නිගමනය කළ හැකි ය.

3.5 පොදුජන සහභාගිත්වය

වර්තමානයේ මෙම අරමුණු සඳහා පොදුජන සහභාගිත්වය වර්ධනය වී ඇත. එමගින් ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලිය වඩා සාධාරණීය බව පිළිගැනේ. දකුණු අප්‍රිකාවේ එම ක්‍රියාවලියට විසිලක්ෂයක් ජනතාවගේ සැලකීම් ගොනුකොට තිබේ.

ජනතා සහභාගිත්වයේ වාසි

- ආණ්ඩුව සමග තමන්ගේ සම්බන්ධය පාලනය කරන ව්‍යවස්ථාවකට ප්‍රජාතාන්ත්‍රිකව ඔවුන්ට සහභාගි විය හැකි වීම
- ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලිය සහ ඒ පිළිබඳ තොරතුරු ජනතාව සමග බෙදා හදාගැනීමෙන් විවෘත හාවය හා වගකීම ගැන විශ්වාසයක් ඇතිවීම
- ජන්දය දීමට පෙර ව්‍යවස්ථාවේ අන්තර්ගතය ගැන ජනතාවට අධ්‍යාපනයක් හා ඇසුරු කිරීමක් ලැබිය හැකි වීම

ජනතා සහභාගිත්වයේ අවාසි

- මහජන සහභාගිත්වය උගු වියදම් සහිත ය. රේට අයත් නැති සම්පත් හාවිත විය හැකි අතර අනතුරුව ඇතිවන ව්‍යවස්ථාවෙන් පවා එය වලංගු නොවිය හැකි ය.
- බලය කෙරෙහි යොමු වූවන්, මහජනයා වෙත ප්‍රශ්න යොමු කෙරෙමින් ද, ජන්ද බලාපොරොත්තුවෙන් ද, මහජන සහභාගිත්වය විකාත කළ හැකි ය.
- දේශපාලන වශයෙන් බෙදුණු සමාජයක, පොදුජන සහභාගිත්වය ජනවාර්ගික හා ආගමික බහුතරය මිනින් ව්‍යවස්ථාව අනුමත කිරීමට හෝ ප්‍රතිකේෂ්ප කිරීමට යොමුවිය හැකි ය.
- පොදුජන සහභාගිත්වය බහුතර බලය ආරුඩ් කර ගනිමින් සුළුතර අයිතිවාසිකම් කඩකිරීම සාධාරණ බව පෙන්විය හැකි ය.

గැලුමකට පසු එය යළි ඇති නොවීමට විසඳුම් සොයන සහ දිර්ස කාලයක් ජනතාව පාලන සහභාගිත්වයෙන් ඇත් කොට තැබූණු රටවල ජනතාවට 'ප්‍රජා අධ්‍යාපනය අත්‍යවශ්‍ය විෂයකි. ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතක් සකස් කරන අවස්ථාවක ජනතාවට එම අධ්‍යාපනයට අවස්ථාව සැලැසීමක් වශයෙන් අදහස් එකතු කිරීම වැදගත් ය. එසේ ම දේශපාලන පක්ෂ ව්‍යවමනාකම් නැති ස්වාධීන කණ්ඩායම විසින් එය සිදු කිරීමෙන් ප්‍රජා සහභාගිත්වයේ ගුණාත්මක හාවය වර්ධනය වනු ඇත.

මෙම ක්‍රියාවලියෙහි විවෘත කතිකා ක්‍රමවේදයන්ට හෝ පොදුජන සහතිකයට ඉඩ නොලැබේ නම්, ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීම තම පටු දේශපාලන අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට කැප වූ සුළු පිරිසක් විසින් දොරගුල් ද්‍රාගෙන යෙදෙන ව්‍යායාමයක් බවට පත්වනු ඇත. ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීම කෙරෙහි ඉහළ පෙලේ අයගේ බලපැම දේශපාලන යථාර්ථයකි. එහෙත් ලේක අන්දකීම් අනුව, බොහෝ දෙනාගේ දායකත්වයෙන් සිදුවන විවෘත කතිකාවන් නිසා ජනිත වන ව්‍යවස්ථාව, ස්වාධීන, ජව බලය සහ යුත්තිමත් හාවය සහිත එකක් වනු ඇත. එම පුළුල්හාවය නිසා සැබැඳු බල ව්‍යුහයන් සම්බර වන අතර, පාලක කොටස් අප්‍රේක්ෂා නොකළ දේවත් එකගැවීමට මග පැදෙනු ඇත.

ව්‍යවස්ථා ගොඩනාගෙන අයට නායකයන්ගේ භූමිකාව මගහැරිය නොහැකි ය. ප්‍රශ්නය වන්නේ බලයේ නැති අයගේ දායකත්වය සිමා නොකොට ජෙෂ්ඨ නායකයන්ගේ මැදිහත්වීම ලබාග න්නේ කෙසේද යන්නයි. ඔවුන් යම් උපක්‍රමික අවස්ථාවලට මිස ක්‍රියාකාරී පුළුල් සැසිවාරවලට සහභාගි කර නොගැනීමේ ලේක උදාහරණ ඇත. ඉදිරි ගමනේ ප්‍රධාන අවස්ථා සඳහා ඔවුන් යොදාගත හැකි ය. නැත්ත් නම් අසිරු අවස්ථා මගහැර යා

නොහැකි තත්ත්වයට පත්කළ හැකි ය. සමහරවිට නායකයන් තම ආධාරකරුවන්ගේ ම අත් අඩංගුවට යටත්වනු ඇත. දේශපාලන බලය තැති නායකයන් බොහෝ විට ව්‍යවස්ථා ගොඩනැග මේ කාර්යයට හමුල්කර ගත හැකි ය. එනම්, ආගමික, සමාජ නායකයන්, මාධ්‍ය ප්‍රධානීන් සහ ව්‍යාපාර නායකයන් ය. සමහර නායකයන් ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමට විරුද්ධ වන හේතු සෞයා බලා රට සැලකිලිමත් විම ද ප්‍රයෝගනවත් ය.

3.6 බාහිර ක්‍රියාකාරිකයන්ගේ භූමිකාව

ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීම ජාතියට අයිති කාර්යයකි, යන ප්‍රතිපත්තිය අවධාරණය කෙරෙමත් ඒ සඳහා බාහිර ක්‍රියාකාරීන්ගෙන් අර්ථාන්වීත සහයෝගයක් ලැබේය හැකි බව පිළිගත යුතු ය. මෙම ක්‍රියාකාරීහු විවිධ වෙති. මූල්‍ය සහාය දෙන ආධාරකරුවේ වෙති. මහජන සහභාගිත්වය, ප්‍රජා අධ්‍යාපනය සහ එලදායී අධ්‍යාපන වාරිකා සඳහා මූල්‍ය සම්පත් සපයන්නේය. නියමිත කරුණු ගැන සහ විශේෂ විකල්පයන් සම්බන්ධයෙන් උපදෙස් දෙන විශේෂයෝගේ වෙති. අපස්සපාත කාර්ය සාධනය, බුද්ධිමත් සාකච්ඡා සහ ආරක්ෂාව සහතික කිරීම අදිය සඳහා බහුජාක්ෂික හා ද්විපාක්ෂික ක්‍රියාකාරීහු සම්බන්ධ වෙති. ජාතික ක්‍රියාකාරිකයන්ගේ කාර්යයන් පහසු කිරීමට අන්තරජාතික ප්‍රතිපත්ති හා සාරධර්ම සලසා දිය හැකි අන්තරජාතික සංවිධාන හා රාජ්‍ය සාමාජිකයෝගී රට මැදිහත් වෙති. ප්‍රයෝගනවත් කුමෙවිදින්වයෙන් හා ස්වාධීන නිරිස්සණයෙන් දිරි ගැන්විය හැකි අන්තරජාතික සිවිල් සංවිධාන එම කාර්යයට අත්වැළකි. ජාතික ක්‍රියාකාරීන් අතර අභිවන පූර්ණ අවහිරතා ඉවත් කිරීමට ද බාහිර ක්‍රියාකාරකයන් යොදා ගත හැකි ය. එක් පක්ෂයක් හෝ

කණ්ඩායමක් ආධිපතිය දරන ක්‍රියාවලියක දී විකල්ප විසඳුම් භාවිත කිරීමට ද බාහිර ක්‍රියාකාරිකයන් පිහිටවනු ඇත.

ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන අය වටහාගත යුත්තක් නම් බොහෝ බාහිර ක්‍රියාකාරිකයන් අපස්ථපාත හෝ සාරධරමවලින් යුත්ත අය නොවිය හැකි බව ය. අනෙක් අතට එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානයට සම්බන්ධ බහුපාර්ශ්වීය ආයතනවල මූලධර්ම ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමට බොහෝන් ප්‍රයෝගනවත් විය හැකි ය.

4

ස්වාධීනව තෝරා ගැනීම පිළිබඳ ගැටුලු

යම් ගැටුලුවක් හමුවූ විට තමන් එහි මොන පැත්තේ සිටිය යුතුදායි බොහෝ රුචිකර කණ්ඩායම් අවිනිශ්චිතතාවට පත් වේ. එහයින් ව්‍යවස්ථාවේ අන්තර්ගතය ගැන පුළුල් එකගතාවකට පත්වීම අවශ්‍ය වේ. එකගතාවේ ප්‍රමාණය විශාල වන තරමට තිරණ ගැනීමේ කාලයත්, වියදමෙන් වැඩි වේ.

ව්‍යවස්ථාවකට අවශ්‍ය සැම ගැටුලුවකට ම විසඳුම් දිය නොහැකි විය හැකි ය. ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නන් සංඛ්‍යාධාරී යොමු කරන්නේ කුමන ගැටුලු කවර ප්‍රමාණයකට විසඳිය යුතුද කියා ය. ජාතික වශයෙන් ගොඩ නැගෙන ක්‍රියාවලියක දී සමාජ විනිහ්වය අනුව ව්‍යවස්ථාව සැලසුම් කළ හැකි ය. විනිශ්චයට භාජනය වන කරුණ මතහේදාත්මක වීමෙන් හික්මවාගත නොහැකි ව්‍යවහාර් ප්‍රධාන ගැටුලුව තිබියදී වෙනත් කරුණකට අවධානය යොමු කෙරෙනු ඇත. මෙසේ කරන අය ව්‍යවස්ථාව හැඳිම නොවේ නම් තමන් කැමති නැති දේ වැළැක්වීම කෙරෙහි උනන්දු වෙති. එහෙත් ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන අය මෙබදු

අවස්ථා යහමින් කළමනාකරණය කරගත යුතු ය. ඒ සඳහා පහත සඳහන් අවස්ථා ප්‍රයෝගනයට ගත හැකි ය.

4.1 ආයතනික සැලැස්ම

ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන් බෙහේ විට දිගින් දිගට සිතා බලනදෙයක් තම් ගැටුමට විසඳුමක් වශයෙන් මොන විදියේ ආයතනික සැලැස්මක් තිබිය යුතුද යනුයි. න්‍යාධික වශයෙන් එය සැලසුම් වන්නේ පවතින ව්‍යවස්ථාව ඇසුරෙනි. එහෙන් ගැටුම නිසා එය නොගැලපේ. සුපුරුදු භාවිතය වන්නේ පෙළ යෙදුම මූල් කරගත ය. ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ මැති කාලීන භාවිතය සහ ප්‍රවණතා පදනම් කොට මේ පොතින් සැලසුම් න්‍යායගත කරනු ඇත.

(අ) බලය කැරීවීමේ හෝ විසිරීමේ ගතික ස්වභාවය

(ආ) දේශපාලනය කෙරෙහි වැඩි ඉඩක් සෙවීම සමග යම් ගැටුලු නීත්‍යනුකූල කිරීමේ ගතිකත්වය.

4.1.1 ව්‍යවස්ථානුරුප නිර්මිතය

මෙයින් අදහස් වන්නේ ව්‍යවස්ථා පෙළ යෙදුමෙහි අන්තර්ගත ක්‍රියාකාරකම් සහ පරමාර්ථයන් ය. අනතුරුව ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාවත නාවන විට මෙම නිර්මිතය, එහි පෙළ යෙදුම අර්ථ දැක්වීමෙන් වටහා ගැනීමට මග පෙන්වයි. එයින් ව්‍යවස්ථාව වැඩ සටහන් ලේඛනයක් ලෙස තෝරාගත හැකි ය. සැලසුම්ගත පරිදි පෙළ යෙදුමෙහි ඇතුළත් වන්නේ සම්මතයක් සහිත නීතාමක සහ නීත්‍ය මූලධර්ම සම්බන්ධයකි. ව්‍යවස්ථා සැලසුමෙහි තවමත් එකත නොවූ කරුණු විභාල ප්‍රමාණයක් දක්වා තිබිය හැකි ය. ඉදිරියේ දී පොදු මූලධර්ම පමණක් නීතියට යොදාගත හැකි ය.

මූලික සැලැස්මක් මගින් ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නන් අවධාරණය කරනුයේ ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරකම් සහ රාජ්‍ය බලය භාවිත කරන ආයතනවලින් කුමකට ප්‍රමුඛතාව දිය යුතුද යන කරුණ ගැන ය. විශේෂයෙන් ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක සහ අධිකරණ යන ආයතන ගැන සැලකේ. සමහර විට වීමධ්‍යගත කරන ලද ආයතන ගැනත් අවධානය යොමුවිය හැකි ය. වෙනත් නීතියකින් හෝ ව්‍යවස්ථාවෙන්ම සිමා කිරීමක් තැන්නම් ආණ්ඩුවට නෙතික අධිකාරී බලය ඇති බවට පුරුව නිගමනයක් ඇත. විවිධ ආණ්ඩුවේ අයතන විශේෂීත ක්ෂේත්‍ර කෙරෙහි ආධිපත්‍යක් දුරය හැකි ය. එමගින් ආණ්ඩුවේ අධිකාරී බලය සිමා කෙරෙමින් හා පාලනය කෙරෙමින් පුද්ගල නිදහස ආරක්ෂා කළ හැකි අතර දේශපාලන සම්බුද්ධිත තාවක් ද ඇති කළ හැකි ය.

1789 ප්‍රංශ විප්ලවයෙන් අයිතිවාසිකම් පදනම් වූ ප්‍රවේශයක් ඇතිවිය. එමගින් පුරවැසියාගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම හා ගුහ සාධනය කෙරෙහි රාජ්‍යයට ඇති හේතු යුත්තිය විමසා බලෙලේ. ආණ්ඩුවක් පිහිටුවා ඇත්තේ මෙම අයිතිවාසිකම්වලට ප්‍රමුඛතාව සැලසීමට ය. එම විකල්පයෙන් නෙතික, ව්‍යවස්ථාමය සංස්කෘතියක් අවධාරණය විය හැකි ය. එසේ ම නීතිය හා පරිපාලනය මගින් නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට හඩ නගිය හැකි ය. මෙම ප්‍රවේශය ව්‍යවස්ථාවන්ට ඇතුළ වූයේ අනපේක්ෂීත වෙනස්කම් ඇති කරමිනි. එහෙයින් ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන් පෙළ යෙදුමෙහි මෙම ප්‍රවේශය භාවිත කරන්නේ අයිතිවාසිකම් ප්‍රමුඛ කොට ගෙන ය. නිදුසුනක් ලෙස 1996 දකුණු අඩ්‍රීකා ව්‍යවස්ථාව මෙම ප්‍රවේශය යොදා ගනීමින් ආර්ථික, සමාජ හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් සමග අයිතිවාසිකම් ප්‍රයුත්තිය අවධාරණය කළේ ය. රේට සමගාමීව පොදු පුරවැසියාට ප්‍රමුඛතාව

දිනි. එමගින් පුදහමුදාවේ සාමාජිකයන්ට වැඩ වර්තනය කිරීමේ අයිතිය ද පිළිගැනීණ.

4.1.2 'නෙතික' හා 'දේශපාලන' ව්‍යවස්ථා

නෙතික හෙවත් වලංගු ව්‍යවස්ථාවෙන් අවධාරණය කරන්නේ ව්‍යවස්ථා නීතියේ අධිශ්‍රේෂ්‍යභාවයයි. එහිදී ව්‍යවස්ථාව අනෙක් සියලුම නීතිවලට සහ අධිකරණ නීත්‍යවලට යටත්ව නෙතික බැඳීම්වලටත් ඉහළින් තබා සැලකේ. අනෙක් අතට දේශපාලන ව්‍යවස්ථාවෙන්, පුද්ගල් දේශපාලන රාමුවක් යටතේ ගැටුව විසඳීම, අවධාරණය වෙයි. සාමාන්‍යයෙන් එය සිදුවන්නේ දේශපාලන ආයතන, එනම්, ව්‍යවස්ථාදායකය හෙවත් රාජ්‍ය සභාවක් මගිනි.

ඒ සඳහා කැප වූ ක්‍රියාකාරිකයන්ගේ උපාය මාරුග නිසා නෙතික හෝ දේශපාලන ව්‍යවස්ථා උත්පාදනය වේ. නෙතික ව්‍යවස්ථා කෙරෙහි පුරෝගම් වූවෝ, අනාගත දේශපාලන හෙවිවු කිරීම වැළැක්වීමට එම ව්‍යවස්ථාවන්හි නීතිමය නීග්‍ර්‍යතාව තෝරා ගතිති. සැබැඳූ හෝ කළේපිත දේශපාලන ආපසු පැන එම වැළැක්වීමට ආරවුල්වලට නෙතික විසඳුම් අනිවාර්ය කිරීම එයින් සිදුවේ. නිදුෂ්‍යනක් මෙසේ ය. 1994-6 දකුණු අඩිකා ව්‍යවස්ථා සභාවට, මරණ දඩුවම දීම අහෝසි කිරීමේ යොජනාවක් කළේතැබීමට සිදුවිය. මහජන ඉල්ලීම වූයේ මරණ දඩුවම දිය යුතු බව ය. එසේ වුවද අධිකරණය තීන්දු කළේ මරණ දඩුවම දීම ව්‍යවස්ථානුකුල තොවන බව ය. අතුරු ව්‍යවස්ථාවට මානව අයිතිවාසිකම් පනත ඇතුළත් කිරීමට සම්මත කොට තිබූ බැවිති. නෙතික ගැටුව කෙරෙහි යොමුවීම 'නෙතිකකරණය' වගයෙන් හැඳින්වේ.

නෙතිකරණයට කැමති අය මෙසේ කියති

- ★ පාලක රෝමය, ප්‍රජාතන්ත්‍රීය බහුතරයට සමාන නොවේ.
(සමහර විට එය සුළුතර ආණ්ඩුවක් හෝ සුළු ගණනකින් වැඩි ආණ්ඩුවක් විය හැකි ය.) එහෙයින් ව්‍යවස්ථාවෙන් සියලු පාලකයන් හා දේශපාලකයන් කෙරෙහි සීමාවන් පැනවිය යුතු ය.
- ★ මූලික වෙනස් කිරීම් සඳහා ඉහළතම එකගතාව අවශ්‍ය වේ. ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැබීමෙන් පිටත එවැන්නක් පිහිට්න්නේ කලාතුරකිනි. ව්‍යවස්ථාවය එකගතාවක් ඇතිවු විට වෙනස් වන බහුතරයන් කැමති කැමති වෙළාවට එය වෙනස් කළ නොහැකි ය.
- ★ මතභේදයන්ගෙන් බෙදුණු සමාජයන්හි ව්‍යවස්ථාවෙන් දේශපාලන විසඳුම් ගැන අදහස් දක්වන අයට මැතිවරණ ජයගෙන දේශපාලන ආයතනයන්හි, ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය ආදියේ බලය ලැබේය හැකි ය. එවිට නෙතිකරණය සමානාත්මක ප්‍රතිපත්තිය වනු ඇතුළු.
- ★ ව්‍යවස්ථාවේ පවතින නිශ්චිතතාව නිසා නිලධාරීන්ගේ වගවීම ඉහළ තත්ත්වයක් ගනී. පොලිස් නිලධරයකු සැක කරුවකු ගැන ක්‍රියා කළයුතු ආකාරය නීතියේ සඳහන් වේ. එය ඉක්ම වූ විට ජීවිතය හා නිදහස ගැන කළ හැකි දේ ද නීතියේ සඳහන් වේ. සුළුතරයකගේ අයිතිවාසිකම් නිශ්චිතව සඳහන් වූ විට මතුවිය හැකි ගැටුලු අඩුවේ.

අග බෙදීම් සහිත පසුබිමක ගන්නා තීන්දු පැහැදිලි දේශපාලන බහුතරයේ පාලනයට යටත් වේ. සැබෑ ආරක්ෂාව සැලසීමට නම් ඔවුන්ගේ තුළන හා සංවරණ ක්‍රම, ප්‍රායෝගික හෙවත් ක්‍රියා කරවීය හැකි විය යුතු ය. බහු සංස්කෘතික හා බහුවිධ ජාතික රාජ්‍යයන්හි බහුතරයේ පාලන බලය සීමාසහිතය යන

ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපත්තිය ඉතා වැදගත් ය. එබදු අවස්ථාවන්හිදී ආ.තු. ව්‍යවස්ථාව අධිග්‍රෑශ්‍යය යන ප්‍රතිපත්තිය අතිශය වැදගත් ය.

ඒ සමග ම ව්‍යවස්ථාවලින්, දේශපාලන හෙටුවු කිරීම් ගැන යම් අදහස් හා සැලසුම් ප්‍රකාශ වන්නේ මුළුන් එකගතාවට පැමිණිවිට බලයේ සමතුලිතතාව පිළිබඳ කරමිනි. නීතරම සිදු තොවුණත් එවැනි එකගතා නිසා ඇතිවන දේශපාලන නමුළුදිලිත්වය නිසා පැරණි දෙයෙහි සිට අප්‍රත් තත්ත්වයකට යාමේ මග පැදෙසි. අප්‍රත් දේශපාලන මතයක් ඇති වූ කළේහි එය ස්වභාවයෙන් ම පවතින නීතියට විරුද්ධ ය. නීතියම ග්‍රේෂ්‍යත්වයට පත් කරනවාට එරහි ය. බලයේ සිටින නායකයන් හා දේශපාලන පක්ෂ, තම මැතිවරණ අපේක්ෂාවන් අනුව ව්‍යවස්ථාව අරඹ කළනය කිරීමට අයිතියක් හෝ යුතුකමක් වශයෙන් ඉඩ සලසන ලෙස ප්‍රකාශ කරනු ඇත. දේශපාලන ප්‍රවේශය යෝජනා කරන අය දේශපාලන ක්‍රියාකාරීත්වයේ ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය පූර්ව නිගමනයක් ලෙස වාසියට යොදා ගන්නා ලෙස කියති. තවද, ව්‍යවස්ථාවේ පමණක් නොව වෙනත් නීතිවල ද පවතින ආණ්ඩුව කෙරහි දැක්වෙන සීමාවන් බලයට පත්වන විකල්ප කණ්ඩායමකට වුවද සංශෝධනය කළ හැකි බව දක්වති. තෝරාගනු ලබන නියෝජිතයන් විසින් ස්වේච්ඡාවය හාවිත කරන බව ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රකාශ විය හැකි ය.

දේශපාලන ප්‍රවේශයට කැමති අය මෙසේ තරක කරති.

- ★ නීතියේ විස්තර තොරතුරු වෙනුවට ව්‍යවස්ථාවෙන් දැක්වෙන්නේ පොදු මූලධර්ම වේ. එවිට ඒ තුළ අවිනිශ්චිත තැන් ඇතිවේයි. එසේ අලිබිත හිස්තැන් පිරවිය හැක්කේ

දේශපාලන සම්මුතියෙන් හා සාම්පූද්‍යාධික හාවිතයෙනි.
ලදාගහරණ : ඒකාබද්ධ සංගමයෙන් තනි රාජ්‍යයකට වෙන්
විය නොහැකි බව (අ.එ.එ.ජනපදය) ජනාධිපති ඩුරය රටේ
ලතුරට හා දකුණට මාරුවෙන් මාරුවට ලැබිය යුතුය
(නයිල්ටියාව)

- ★ ව්‍යවස්ථාමය ගැටලු නිශ්චිත වශයෙන් තීරණය කළ
හැක්කේ ඩුරයෙන් ඉවත් කරනු ලැබිය හැකි රාජ්‍ය
නිලධාරයන් විසින් පමණි. සංශෝධන පැමිණිය යුත්තේ රිශ්‍රි
ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙනි. එනම් ජනතාවගේ මූලිකත්වයෙනි.
එනම් ව්‍යවස්ථාව වර්ධනය විය යුත්තේ මූලික වශයෙන්
ම දේශපාලන තරග වැඩිනි.
- ★ ව්‍යවස්ථානුකුල ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙන් හෙවත් දේශපාලන
සංවාදයෙන් හා ජන්ද බලයෙන් ආරමුල් වැඩි හරියක්
විසඳිය හැකි ය.
- ★ අධිකරණවලට තොරතුරු ලැබීම අඩු නිසා හරබර තීන්දු
ගත නොහැකි වේ. නිදුසුනක් මෙසේ ය. ආණ්ඩුව සහ
සන්නද්ධ කණ්ඩායමක් අතර ඇතිවන සාම ගිවිසුමක්,
එකිනෙක් රාජ්‍ය සංකල්පයට පටහැනියයි අධිකරණය අවලංගු
කළහොත් ප්‍රතිඵලය කුමක්වේද?
- ★ උගු මතභේදකාරී ප්‍රශ්නයක් විසඳීමට පවතින නෙතික
සංස්කෘතිය බලවත් නොවිය හැකි ය.

දේශපාලන ප්‍රවේශයෙන් අවධාරණය වන්නේ ව්‍යවස්ථාමය
ගැටලු අධිකරණ විභාගයකින් විසඳීමේ කතිකාව ගැන ය. ඒ
අනුව තොරතුරු ලබාගැනීමේ යාන්ත්‍රණයන් ව්‍යවස්ථාව පුරා
පැනිර පවතී. ව්‍යවස්ථා සභා, ආරක්ෂක මණ්ඩල, නියෝගාත්මක
ද්විපාර්ශ්වික පාර්ලිමේන්තු කම්ටු, ද්විත්ව-නායක විධායකයන්

ව්‍යවස්ථාවෙන් ම පැවරුණු බලය බෙදාගැනීම, මැතිවරණ සම්බන්ධ බලය බෙදා ගැනීම, විශේෂ හුමිකා සහිත උත්තර මණ්ඩල, ආර්ථික මණ්ඩල ආදි වශයෙනි. රෝ අමතරව තීරණ ගන්නේ කෙසේද යන්න ගැන ක්‍රියා පටිපාටි ඇත. එනම් ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියා පටිපාටි ව්‍යවස්ථාවේ ම සඳහන් කිරීම පමණක් නොව විධායක තීන්දු ගැනීමේ ක්‍රමවේද ද සඳහන් වේ. තවද එකගතතා ලබාගැනීමේ සහ සහයෝගිතා ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ උපදේශන ද ඇතුළත් විය හැකි ය. මේ සියල්ල කතිකාවන් පවත්වා ගැනීමේ විකල්පයන් වශයෙනි.

නෙතික භා දේශපාලන ව්‍යවස්ථාවේ එකිනෙකට සම්බන්ධ වෙති. වඩා සම්පව සොයා බැලුවාන් බොහෝ ව්‍යවස්ථා ගොඩනගේන්නේ නෙතික සහ දේශපාලන ප්‍රවේශ දෙකම යොදා ගනිති. එක් ප්‍රවේශයක් සමහර කරුණු ප්‍රමුඛ කරගති. (ලදා : මානව අයිතිවාසිකම්, ව්‍යවස්ථා අර්ථකථනය) අනික් ප්‍රවේශය වෙනත් කරුණුවලට මූල්‍යෙන දෙයි. (ලදා : විදේශ සබඳතා, ආර්ථික කළමනාකරණය) වර්තමාන ව්‍යවස්ථා ප්‍රවණතා අනුව නෙතිකරණයට සැලකිල්ල යොමු වේ. ව්‍යවස්ථා විස්තර කිරීමෙන් වැඩිවන ගැටලු ගැන අධිකරණයේ ග්‍රේෂ්‍යත්වය ප්‍රාථ්‍යා කිරීමෙන්, අලුත් ව්‍යවස්ථා අධිකරණ පිහිටුවීමෙන් ආදි වශයෙනි. ඉතාම මැත දී ඉන්දුනීසියාව, මොංගොලියාව, තායිලන්තය යන රටවල එසේ සිදුවිය.

නෙතික ව්‍යවස්ථා	දේශපාලන ව්‍යවස්ථා
ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාවන්ට සිමාවන් අවධාරණය කිරීම	ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාවන් ව්‍යවස්ථානුකුල බවට පූර්ව නිගමනයක් ඇතැයි අවධාරණය කිරීම

ආණේවේ ක්‍රියාවන්හි ව්‍යවස්ථාපුකළ භාවය ගැන අධිකරණ විමර්ශනය	ව්‍යවස්ථාදායකයේ අධිග්‍රීත්ත්ත්ත්වය ගැන මතය	
අධිකරණයේ අධිග්‍රීත්ත්ත්ය බව සලකයි. ව්‍යවස්ථාවේ ස්වාධීන ආරක්ෂකයා ව්‍යවස්ථා අධිකරණය බව	බාහිර හෝ ස්වාධීන ව්‍යවස්ථා අධික්ෂකයන් හිගැවීම	වේදිදී
ඉතා ප්‍රකට හෝ ස්වාධීන ව්‍යවස්ථා අධික්ෂකයේ බොහෝ වෙති	ගැටලු සම්බන්ධයෙන් අධිකරණ විසඳුම්වලට වඩා දේශපාලන තරගයන්හි යෙදීම	
බොහෝ ගැටලු අධිකරණයෙන් විසඳිය හැකි වීම සහ ව්‍යවස්ථා ගැටලු ගැන අධිකරණ බලය පැවතීම	ව්‍යවස්ථා විස්තරවලට වඩා පොදු මූලධර්ම පැවතීම, අර්ථ නිශ්චය කළ නොහැකි භාජා යෙදුම් තිබීම	
නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පහසු විස්තර හා පැහැදිලිව තිබීම		
පුළුල් වූ අයිතිවාසිකම් පනත් හා වඩා වැඩි නීතියේ බල ගැන්වීම	අයිතිවාසිකම් බලගැන්වීමට මුළික ස්වාධීනතා වෙනුවට ප්‍රතිපත්ති පියවර ගැනීම	
අයිතිවාසිකම් මුළික කොට ගැනීම නිසා එම ව්‍යවස්ථා ඉතා දිර්ස වීම	කෙටි සරල ව්‍යවස්ථා ඇති වීම. ව්‍යවස්ථා සැලසුම් සහ ප්‍රවේශයන් වුව ද දිර්ස නොවීම	

<p>ව්‍යවස්ථාව සහ අධිකරණය දැඟීගැහෙන ගැටලු විසඳන අතර එය දේශපාලනයෙන් කෙරෙන තුරු කළේ ගන්නේ නැති</p>	<p>සාර්ථක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය හෙවත් මහජන ආරම්භකත්වය නිසා ව්‍යවස්ථා ප්‍රශ්න විසඳිය හැකිවීම</p>
<p>ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයට ඇත්තේ අසිරි කාර්ය පරිපාලියකි. සංශෝධන පරිපාලි තවත් අසිරි කිරීම සඳහා මහජන විවාරණ යෙදේ.</p>	

4.1.3 බලය කැටී කිරීම සහ බෙදාහැරීම

එක් අතකින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය උදෙසා අවශ්‍ය කරන්නේ දේශපාලන මතිමතාන්ත්‍රවල බහුවිධත්වය සහ ආණ්ඩුවේ ආයතන අතර සබඳතාවන්හි තුළන හා සංවරණ ක්‍රමයයි. මෙය යටින් හානියට පත් කරන්නේ, කිප දෙනෙකු කෙරෙහි බලය කැටිවීමයි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රමයක ආයතනික සැලසුම් කිරීමේ දී ම ජාතික මට්ටමෙන් බහුවිධ බලමධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීමට සභාය විය යුතු ය. ජාතික හා ජාතික තොවන මට්ටමෙන් දී රේඛීය වශයෙන් විය යුතු ය.

බලය බෙදාහැරීම යනුවෙන් අදහස් වන්නේ, බහුවිධ ස්වයංපාලන ආයතන හා කාර්යාල සඳහා අවශ්‍ය ව්‍යවස්ථා තීන්දු ගැනීමට නිශ්චිත බලතල පවරා දීම ය. එහි සැලැස්ම මගින් බලය පවරා දීම අවශ්‍ය නම් මෙසේ කළ හැකි ය. එනම් : රේඛීය ක්‍රමයට බලය පැවරීම : (බලය බෙදීම, ව්‍යවස්ථානුකූල අධික්ෂකයන් වැඩි ගණනක් සිටීම) තිරස් ක්‍රමයට නම් (බලය බෙදීමේ විමධ්‍යගත ක්‍රමයේ සිට ගෙවිරල් ක්‍රමය දක්වා මුළු විකල්පය

මගින්) බලය බෙදාහැරිය පසුත් බලසම්පන්න ජාතික ආයතන පැවතිය හැකි ය. බලය බෙදෙන්නේ ජාතික මට්ටම්න් නිසා ය. බලවත් විධායකයන්, ව්‍යවස්ථාදායකයන් සහ අදිකරණයන් සහ අනෙක් අධික්ෂණයන් එකිනෙකා - පරීක්ෂණයට ලක් කරන බවේති. විධායකය ඇතුළතම බලය බෙදා හැරිය හැකි ය. එවිට එය ජනාධිපති, අගමැති, කැබිනට් මණ්ඩලය අතර ව්‍යවස්ථා සභාව මගින් කළ හැකි ය.

අනික් අතට මූලින් ප්‍රජාතන්ත්‍රීයට තිබුණු රටක් පසුව බලය කැරිකර ගැනීමේ පැන්තට යා හැකි ය. එසේ වන්නේ ගැටුම් හා නිරන්තර ජාතික අර්ථාත් නිසා විධායක බලය යම් පුද්ගලයන් හාවිත කිරීම හෙවත් දිගුකාලීනව හඳුසි නිති බලය හාවිත කිරීමන් හේතුවෙනි. බලය කැරී කරගත් විධායකයේ බලය වෙන් කිරීමට සාර්ථක සංයිදුවීමක් අවශ්‍ය ය. ව්‍යවස්ථාමය තීන්දු ගැනීමේ විශේෂ බලය සහිත ස්වයං පාලන ආයතන සංඛ්‍යාව අඩු කිරීම බලය කැරී කිරීම යනුවෙන් අදහස් විය. තවද එසේ සිදුවන අවස්ථාවක් වන්නේ ව්‍යවස්ථාමය ආයතන ඒකජාක්ෂිකව තීන්දු ගන්නා විට කිසීම පක්ෂයකින් විරෝධතා මතු තොවන විට ය.

උගු බෙදීම් ඇති පසුබිමක, පොදු යහපත උදෙසා බලය වැඩියෙන් හාවිත කිරීමේ අරමුණ ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නේන් පිළිගනිති. එහි දී ආණ්ඩුවට සැහෙන බලය සහ ක්‍රියා කිරීමට අවශ්‍ය අවසරය ව්‍යවස්ථාමය විකල්ප වශයෙන් දක්වේ. සමහර විශේෂ ආයතන සහ කණ්ඩායම ද තම විෂය සීමාව කුළ බලය කැරිකර ගැනීම දැකිය හැකි ය.

4.2 ආණ්ඩුකරණයේ කුමවේදය

ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේදී පසුගිය දෙක කීපයක් තුළ අලුත් ප්‍රවේශයක් පැන නැගී ඇත. එම ක්‍රියාවලිය බලාගැනීමට ජාතික

එක්සත් ආණ්ඩු සහ විශාල සහාග ආණ්ඩු ය. මෙම ප්‍රවේශයේදී වැඩි පුළුතරයක් පදනම් කොට සිදු නොවේ. ඒ වෙනුවට ජාතික එක්සත් හාවයේ විවිධ ව්‍යවමනාකම් ද සලකා බැලේ. එහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ වගකීම් බෙදා ගනිමින් විධායකය විවිධ පක්ෂවලින් යුත්ත වීම ය. මේ ක්‍රමය ඉතා ජනප්‍රිය වන්නේ එයින් ජ්‍යෙෂ්ඨතම නායකයන්ට එහි ඉඩකඩ ලැබෙන නිසා ය. එහෙත් ප්‍රතිඵල නිරික්ෂණ අනුව එහි සාර්ථකත්වය සීමිත ය. ව්‍යවස්ථානුකුල ආණ්ඩුකුම සැලසුමක එය පවත්වා ගතහෝත් ප්‍රතිඵලය විය හැක්කේ විධායකය දේශපාලන සටන් හූමියක් වීමෙන් යහපාලනය යටපත් වීම ය.

විකල්ප ප්‍රවේශයක් අනුව, ජාතික නායකත්වයෙන් වැඩි දෙනක ඒ සඳහා ම පුළුල් කළ ව්‍යවස්ථාමය ආයතනවලට ඇතුළත් කරනු ඇත. මේ ආකාරයේ ව්‍යවස්ථානුකුල ආයතනය ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ කාර්යය ඉදිරියට ගෙන යන්නේ නම් ප්‍රතිඵලය වන්නේ එම දේශපාලන සම්මුතිය පුළුල් තම නියෝජනයක් සහිත පාර්ලිමේනතු ක්‍රමයකට පරිවර්තනයවීම ය. අඩු අවස්ථා සහිත පක්ෂවලට එහි නියෝජනය වීමට සමානුපාතික ජන්ද ක්‍රමය බලගැනීවිය හැකි ය. එසේ නියෝජනය වීමේ අවස්ථා වන්නේ ව්‍යවස්ථා මණ්ඩලයට සිය මූලික කාර්යභාරය ඉටු කිරීම, එනම්: නීති සම්පාදනය යටපත්වීම ය.

ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන්, සැලසුම් කිරීමේදී ආණ්ඩුවක ප්‍රමාණයේ හා වියදමේ ප්‍රතිඵල ගැන සැලකිලිමත් විය යුතු ය. විශාල ආණ්ඩුවක් නම් වියදම අධික ය. කෙසේ වෙතත් විශාල ආණ්ඩුවක් යනු මූල් බැසගත් වරප්‍රසාද නිරමාණය කිරීම ය.

4.3 ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නන් විසින් ආදර්ශක

ව්‍යවස්ථාපැලසුමක් මගින් සිවිල් හා දේශපාලන අධිතිවාසිකම් සහතික කළ යුතු ය. අධිතිවාසිකම් නොබේදිය හැකි බැවින් ආර්ථික, සමාජ, සංස්කෘතික හා සාමූහික වශයෙන් බොහෝ අධිතිවාසිකම් ඇත. ඒවා පිළිගැනීමෙන් දේශපාලන අධිතිවාසිකම් සම්පූර්ණ වන අතර ලබා ගැනීම ද පහසුවේ. පහත සඳහන් වන විවිධත්වය සම්බන්ධයෙන් විවිධ ජන කොටස්වලට පුළුල් හා සමාන ලෙස ලැබිය හැකිවන සේ ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික විය යුතු ය. එය සමානත්වයේ සහ වෙනස්කොට නොසැල්කීමේ ව්‍යවස්තා වගන්තියක් තැත්තම ආරක්ෂා නොවේ. අයුක්ති සහගත අසමානතාවය ව්‍යවස්ථාවෙන් ඉවත් කිරීමට මානව අධිතිවාසිකම් ඉඩ සලසයි. ස්ත්‍රී, පළමා සහ වෙනස් හැකියා ඇති කොටස්වල මානව අධිතිවාසිකම්, සංස්කෘතින් සහ වෙනස්ව හඳුනා ගැනීම ඉක්මවා යන හිමිකම් ය. මෙම කොටස් පහසුවෙන් විපත් පත්විය හැකි හෙයින්, එම අධිතිවාසිකම් ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික විය යුත්තේ, ඒවා අහිමිවීමෙන් ප්‍රචණ්ඩ ගැටුම් හා උගු නේද මතුවිය හැකි හෙයිනි.

4.4 බහුවිධාත්වය පිළිගැනීම

උගු විශේදනයක් සහ විවිධත්ව සමාජයක් ඇති රටක ව්‍යවස්ථාවක් යුත්ති සහගත වන්නේ විරැද්‍ය කන්ඩායම්වල සහභාගිත්වයෙන් සහ සහයෝගයෙනි. සුළුතර කණ්ඩායම්වලට පවා ව්‍යවස්ථා ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලියට හඳුව්ල්වීමේ අධිතිවාසිකම් ඇති බව පිළිගැනුණකි. විවිධත්වය අන්තර්ගත කිරීමට මූල සිටම සැලසුම් කිරීම සාර්ථක ආරම්භයකි. ව්‍යවස්ථාව සමන්විත විය යුත්තේ මොනවාසින් දැයි සිතා බැලීමට පත් කරනු ලබන මණ්ඩල සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන් මැතිවරණ

කුමයේ විකල්ප ද නිරදේශ කර ඇත. ඒ අනුව එම මණ්ඩලවලට නාම යෝජනය ඉදිරිපත් කළ හැකි ය. සැබැඳු කෙටුම්පත් කිරීමේ කාර්යයට විවිධ නියෝජනය තිබේ ඉතා වැදගත් ය. එය කම්ටුවක් හෝ කොමිස්සමක් විය හැකි ය.

පොදුජන අපේක්ෂාව සෞයා ගැනීමට, ප්‍රජාතන්ත්‍රීය එකතාවයට කුමවේදයන් තිබිය යුතු ය. එහෙත් ගැටුම්වලින් භානියට සහ විශේෂනය වූ සමාජයක පොදු අපේක්ෂාව තීරණය කිරීමේ දී ප්‍රජාතන්ත්‍රීය කුම තරම් අභියෝගයට ලක්වන තවත් දෙයක් තැනි තරම් ය. විශේෂයෙන් ම මැතිවරණ හෝ ව්‍යවස්ථාදායක බහුතරයක් තිබෙන විට එසේ සිදුවේ. දේශපාලන බෙදීම් බහුල වූ විට මැතිවරණයකින් පොදුජන අපේක්ෂාව පිළිබඳ නොවේ. එහි ප්‍රතිඵල පවා අභියෝගයට ලක්වනු ඇත. ව්‍යවස්ථානුකුල සහතිකයන් උල්ලංසනය වන්නේ නම් බහුතර ජන්දය පවා සාධාරණ වන්නේ තැනි. බෙදුණු සාමාජයක ප්‍රාථමිකම එකතාවක් ලබා ගැනීම කළේතවන වැඩකි. ඉන්දියාව මිට හොඳම උදාහරණයකි.

ජනවාර්ගිකත්වය, ජාතිකත්වය, කුලය සහ වෙනත් ප්‍රශේදවල පිරිස ප්‍රජාතන්ත්‍රීයකරණයට සහාය දීම ගැන අව්‍යාපිත තත්ත්වයට පත්වන්නේ තමන්ට එයින් වාසියක් වේද තැද්ද යනු සැක නිසා ය. එහෙයින් ව්‍යවස්ථාවේ විවිධත්වයට ඉඩ කඩ සැලසීම යහපත් පටන් ගැන්මක් වේ. එහෙයින් විවිධත්වය ආරක්ෂා කිරීමට සැහැන විකල්පයක් මගින් අයිතිවාසිකම රැකීම ස්ථීර ප්‍රවේශයකි. සුළුතරයන්ගේ සහ ආදිවාසින්ගේ අයිතිවාසිකම නිදර්ශන වේ. නෙතික හා අධිකරණ විවිධත්වය පිළිගැනීම ප්‍රයෝගනවත් ය. එහෙත් ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නන් අධිකරණ කුම අතර පරස්පරතා විසඳා ගැනීමට උනන්දු විය යුතු ය.

කෙසේ වෙතත්, විකල්පයන් තෝරා ගැනීමේදී නැගෙන ප්‍රශ්නය රඳා පවතින්නේ එහි පරමාර්ථය මත ය. විවිධත්වය පොදු පදනමකින් සැලකෙනවාද? සියලු කණ්ඩායම් නිලවයයෙන් ප්‍රධාන ධාරාවට අයත් ලෙස පිළිගැනෙනවාද? ඊට විකල්ප වශයෙන් රක්ෂිත වගන්ති හෝ ස්වපාලන සහතික මගින් විවිධත්වය පිළිගන්නවාද යන ප්‍රශ්න ඇතිවේ. එහත් දෙපසට බෙදීමේ ප්‍රවණතාව ඇති සමාජයන්හි ප්‍රශ්නවලට සොයන විසඳුම් තවත් ප්‍රශ්නවලට හේතුකාරක වේ. එවැනි පසුබීමක දී ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නන් ප්‍රතිපත්ති හෝ මූලධර්ම, නිතිරිති, ආයතන අදිය බහුතරයන්ගේ දේශපාලනයෙන් ආරක්ෂා කළ යුතු ය. ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් අනුව නම් ආගමික, වාර්ගික, ජාතිවාදී සහ තවත් එවැනි කණ්ඩායම් තමන්ට වාසිදායක යෝජනා (දේශීමා යෝජනා ඇතුළුව) ජාතික ව්‍යවස්ථාවලට ඇතුළු කළහොත් එය සාමූහික ප්‍රයත්නයට බාධාවක් විය හැකි ය. ඉහළ නගින්නට හඳුන සමාජ කණ්ඩායම් සහ දේශපාලන පක්ෂ හැදෙන්නේ පුරවැසියන් වෙන්කොට හඳුනා ගැනීමෙනි. දේශපාලන පක්ෂ සන්ධාන සහ සිය වාසිය සඳහා වූ සංවිධාන අසමානතාවය පොදු දේශපාලනය බවට හරවා ගනු ඇත. ඔවුන් වැඩින්නේ පුරවැසියා මූල්‍යකාට ගැනීමෙනි.

4.5 නීතියේ ආධිපත්‍යය

අන්තිමේදී ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ ප්‍රමුඛ පරමාර්ථය වන්නේ එකගතතා සංග්‍රහගත කිරීම ය. ඉන්පසු එම පෙළ යෙදුම අධිග්‍රෑශ්‍ය නීතිය වශයෙන් අධිකරණ මගින් ක්‍රියාත්මක කිරීම සිදුවේ. නීතියේ ආධිපත්‍යය අයය කළ යුතු වන්නේ එය දේශපාලන ක්‍රියාවන් පාලනය කරන හෙයිනි. ව්‍යවස්ථා ක්‍රියාවලිය සැලසුම් කිරීම දේශපාලන පක්ෂ වූවමනාකම් විසින් පමණක් කළහොත්

මුවන්ගේ බලය සමග කළහැකි දෙයක් ඉතිරි නොවේ. ඒ නිසා යම් ආකාරයක නීත්‍යානුකූල හාවයක් පිහිටුවීම වැදගත් වෙයි. ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැගීම පවා යම් නීතිරිති රාමුවක ක්‍රියාත්මක විය යුතු ය. එය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී, ක්‍රිඩා පිටියේ නීති රිති හැම ක්‍රිඩකයාට ම සමානය යන රිතිය හාවිත කළ හැකි වනු ඇත.

යහපත්, ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, ජන ජීවිතයේ සැම අංශයක්ම තීරණය කරනු ලබන්නේ නීතියේ ආධිපත්‍ය බව ස්විරව පැවසිය හැකි ය. ව්‍යවස්ථාව ඉහළම නීතිය බව තීරණය කරන තෙතික සැලැස්මක් හෝ ක්‍රමයක් හැම රටකට ම ඇත. එම තෙතික රාමුව ව්‍යවස්ථා වෙනස් කිරීමක් සඳහා ද හාවිත කළ හැකි ය. එය ඉතා දුරක්‍රියා නම් හෝ නොපවති නම් අතුරු ව්‍යවස්ථාවක් හෝ පැරණි ව්‍යවස්ථාවක් හෝ වහා ස්ථානගත කළ යුතු ය.

අපුත් ව්‍යවස්ථාවකින් පවතින නීති රිති බැහැර කිරීමේ හැකියාව නිසා කුමක් සිදුවේද යනු එක් ගැටුපුවකි. අපුත් නීති පද්ධතියක් පිහිටුවීමේද පවතින නීති සියල්ල බැහැර කළ යුතුද? සමහර නීති රෙගත යුතුනම් ඒ මොනවාද? කොතරම් කාලයකට ද? දකුණු අප්‍රිකාවේද නීති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ගැටුපුවක් ඇති වූයේ තිබෙන නීති රෙගත යුතුද තැද්ද යන කරුණ සම්බන්ධයෙනි. එහි අපුත් ව්‍යවස්ථාවෙන් පළාත් පාලනය බැහැර කොට තිබුණු නමුත් ඒ වෙනුවට ඇති කළ නව ආයතන ක්‍රියාත්මකවීමට කාලයක්නොතිවෙනි. එම අවස්ථාවේදී ජනාධිති නොලැසන් මැන්ඩලා තම විධායක බලය යොදුමින් අපුත් නීති රිති යටතේ පළාත් පාලනය යළි ක්‍රියාත්මක කළේ ය. පසුව මෙම විධායක ක්‍රියාව ව්‍යවස්ථානුකූල ද යන අධිකරණ අභියෝගය එල්ල විය. මක්නිසාද, මූලික වශයෙන් බලතල වෙන්ව පැවතීම ව්‍යවස්ථාවෙන් පිළිගෙන ඇති නිසාත්, ව්‍යවස්ථාදායකයට සිය නීති හැඳිමේ බලය පවරාදිය නොහැකි වූ නිසාත් ය. එවැනි

අවස්ථාවක දී ව්‍යවස්ථාදායකය නිසි මැදිහත්වීම කරන තුරු විධායකයට සූදුසු පරිදි ක්‍රියා කිරීමේ බලය පැවරීමේ වෙනස සිදු කැරිණ. පැරණි නීතිය ක්‍රියා විරහිත වූ විටදී විධායක නියෝග යක් මගින් ප්‍රතිකර්ම යෙදීම හැර වෙනත් විකල්පයක් නැත. ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේදී අතිත නීති ඉවත් කළ විට සංතුන්තික විකල්පයන් යෙදීම කළයුතු දෙයකි.

අලුත් ව්‍යවස්ථාවක් ඇති වී අලුත් නෙතික පැවැත්මක් ඇති ව්‍යවහාර පැවතුම් අභෝසි නොවනු ඇත. එනම්: පෙර නෙතික පැවැත්ම තුළ වූ පුවැසි අයිතිවාසිකම් අභෝසි නොවනු ඇත.

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ඩුය

6/5, මෙයාර්චිස් පාර, කොළඹ 05

දුරකථන : 011 2370803 / 4

ඡැක්ස් : 011 2370801 / 2

වෙබ් ප්‍රාග්ධන : www.cpalanka.org

ඊමේල්: info@cpalanka.org